

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМИ КАДРАМИ

Я. І. Треф'як,

Івано-Франківський обласний інститут

Післядипломної педагогічної освіти

Важливою ділянкою методичної роботи з педагогами в напрямі краєзнавчої роботи є функціонування цілісної системи, що охоплює різні рівні: шкільний, районний і обласний. Бажано заздалегідь зробити структурну схему роботи, підпорядкувавши її актуальній предметній проблемі, наприклад, краєзнавству. Як видно з її структурної побудови, вона охоплює різні форми методичної роботи: педради, семінари-практикуми, індивідуальні та групові консультації, стажування, наставництво, проблемні семінари як на шкільному, так і районному рівнях. Обласний рівень за даною структурною схемою охоплює більш складні і визначальні форми методичної роботи: настановчі семінари, конференції, творчі групи, спецкурси з краєзнавства при інституті післядипломної освіти. Усі три рівні методичної роботи підпорядковані одній стратегічній меті – зростанню фахової майстерності вчителя.

Основу методичної роботи шкільного рівня становлять об'єднання вчителів за фахом і спільно вибраною проблемою дослідження. Так, наприклад, учителі історії визначились з краєзнавчою проблемою. Їм пропонуємо орієнтовний план, який охоплює різні напрями та форми, ураховує диференційований підхід та специфіку шкіл регіону.

Подаємо орієнтовну тематику засідань (4 заняття в рік).

1. Мета і завдання шкільної краєзнавчої роботи. Визначення і розподіл краєзнавчих об'єктів за учнями, що входять до гуртків і секцій при краєзнавчому музеї. Спільне засідання і затвердження плану координаційної ради школи з краєзнавства. Відвідування й обговорення краєзнавчих уроків,

екскурсії у шкільний музей, тематичної літератури.

2. "Круглий стіл". Обмін думками щодо вдосконалення професійної підготовки вчителя курсу краєзнавства.

3. Методика проведення пошуково-дослідної роботи та її специфіка. Практичні заняття, спільні засідання вчителів, науковців, учнів, членів секцій екскурсиводів "Реабілітовані імена в історії краю, України".

4. Підсумки шкільної краєзнавчої роботи за рік. Звіт керівників секцій, гуртків, факультативів про виконану роботу. Науково-практична конференція "Рідний край на головних етапах національно-визвольного руху".

Вагоме місце на цьому етапі повинні відігравати шкільні методичні об'єднання. Подаємо декілька фрагментарних витягів для річного плану.

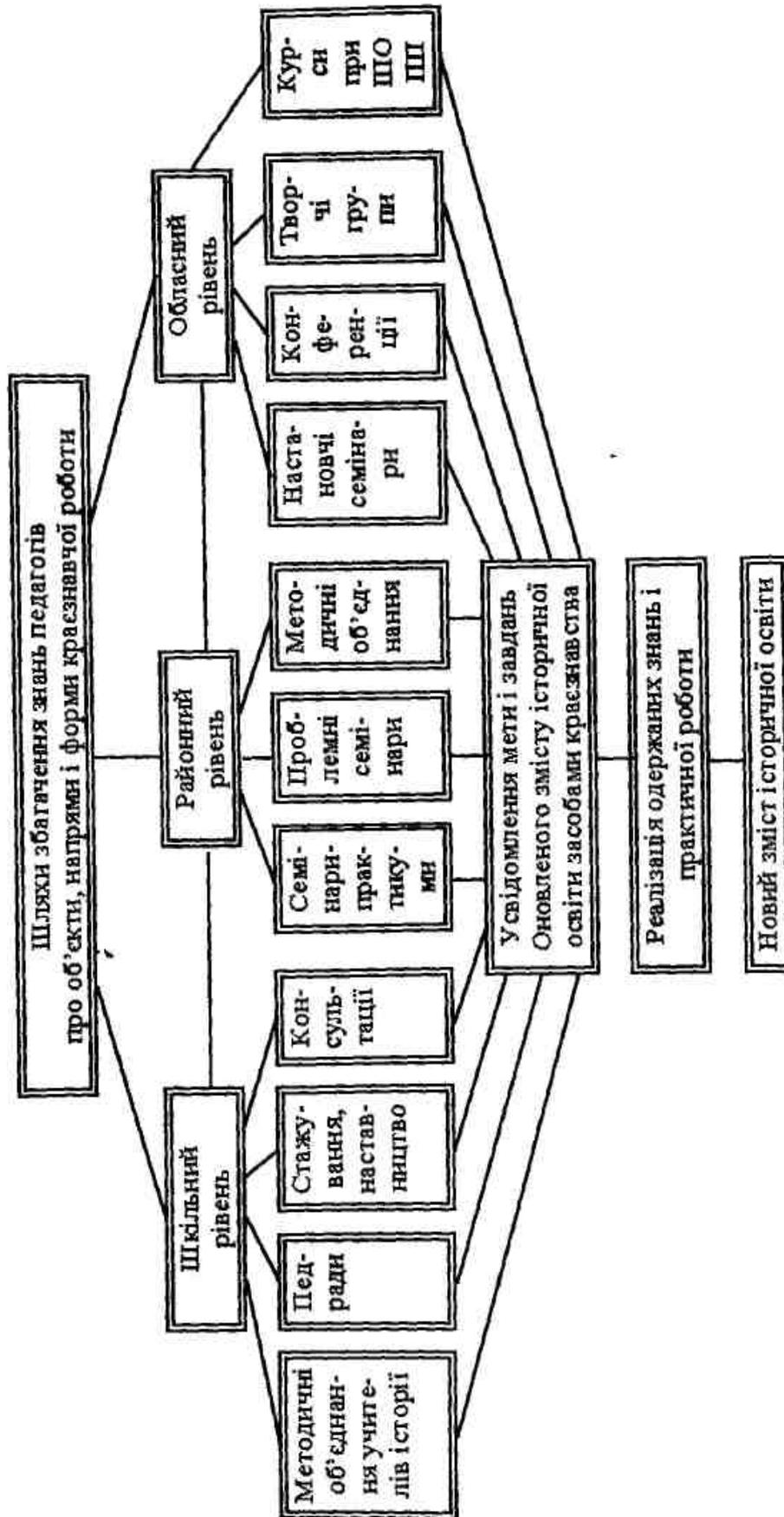
Заняття I

1. Суть, мета й актуальність шкільної краєзнавчої роботи.
2. Історико-краєзнавчий музей – ядро, основа шкільної краєзнавчої роботи.
3. Визначення напрямів шкільної краєзнавчої діяльності та участь у них учнів на основі анкетування.

4. Координація річного плану роботи школи з планом методичного об'єднання з даної проблеми. Спільне засідання "Вивчення історії краю – важливий засіб пізнання минулого свого народу, могутній стимулятор його національного становлення".

Проводимо практикум для вчителів за орієнтовною тематикою: Як організувати та здійснювати наукову роботу? Методика систематизації і класифікація відбору краєзнавчих матеріалів. Схеми вивчення історії села, міста, вулиці, школи, археологічного об'єкта, національно-визвольних рухів, об'єктів, фольклору, етнографії, побуту. Методичні рекомендації з вивчення історії родоvodu та дослідницько-пошукової роботи краю, уроків краєзнавства.

СИСТЕМА МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМИ КАДРАМИ

Важливу роль на шкільному рівні відіграють педради, оскільки вони охоплюють не тільки учителів історії та одного методоб'єднання, а всіх педагогів. У той же час із засідань педрад можна виносити спільні і вузлові для всього колективу школи проблемні питання. Не зупиняючись детально на проблемах організації діяльності педагогічної ради, слід підкреслити, що методичну функцію вона виконує лише за умови вибору актуальної теми, серйозної продуманості її розкриття, підготовки до педради кожного вчителя (осмислення пов'язаних з метою проблем власної участі у їх розв'язанні, конструктивність намірів, продуманість пропозицій тощо), організації вільного відкритого демократичного обговорення, творчої атмосфери, урахування думки кожного члена колективу, конкретності і глибини рішень, які приймаються.

Ще одна форма роботи з педагогічними кадрами – стажування й наставництво. Учителі-наставники, вивчаючи рівень молодих спеціалістів на основі анкетування, співбесід, визначають мету, напрями, форми реалізації і діяльності останніх. Паралельно наставництво доцільно здійснювати на шкільному рівні, проводити для них консультації. Залежно від проблем, індивідуальних особливостей, рівня підготовки до роботи в експерименті зосереджуємось на групових та індивідуальних консультаціях. Вони можуть включати такі теми:

Як організувати історико-краєзнавчу кімнату в школі?

Систематизація відбору й опису краєзнавчих матеріалів.

Проведення вікторин на краєзнавчу тематику.

Організація в школі краєзнавчих семінарів, тематичних вечорів, конференцій.

Проведення екскурсії та факультативних занять з краєзнавства.

Усі наведені вище форми роботи спрямовані на підвищення теоретичного й методичного рівня педагогів.

Наступний етап у системі краєзнавчої роботи з педкадрами – районний рівень. Практика і досвід дають підстави вважати, що найбільш

оптимальними формами на цьому рівні є семінари-практикуми, проблемні семінари, постійно діючі семінари, а також конференції. Пропонуємо орієнтовний річний план краєзнавчого семінару-практикуму.

Завдання 1

Складіть бібліографію літератури й картотеку з краєзнавства за такою послідовністю й ознаками: автор, назва книги, статті, місце і рік випуску. На зворотній стороні дайте короткий зміст роботи, критичну оцінку і вказівку щодо використання в навчально-виховному процесі школи.

Завдання 2

Переглянути сучасну програму з історії України й визначити в ній уроки з елементами краєзнавства, а також краєзнавчі уроки. Зробити підбір необхідної літератури. Розробити конспекти, включаючи такі форми роботи, як практичні заняття, уроки-семінари, уроки-екскурсії.

Завдання 3

Відвідати краєзнавчий музей на території села, міста, виконати практичні завдання: скласти опис розділів музею, зміст, оформлення, розташування стендів. Описати й замалювати окремі експонати. Уміння і навички проведення інвентаризації, оформлення й збереження експонатів. Складання опису шкільного краєзнавчого музею за відповідними ознаками.

Завдання 4

Підготувати реферати, творчі роботи з таких тем:

Розвиток шкільного краєзнавства в регіоні.

Шкільні історико-краєзнавчі і музеї та їхня роль у навчанні і вихованні учнів.

Організація й проведення краєзнавчої та пошукової роботи з дітьми.

Основні вимоги до організації й проведення навчально-краєзнавчих екскурсій.

Як видно з річного плану семінару-практикуму, для того, щоб успішно здійснювати роботу з краєзнавства в школі, бажано розробляти й конкретизувати кожне практичне заняття. Необхідно враховувати

формування практичних умінь і навичок, а також методику використання краєзнавчих матеріалів у шкільному процесі. Тому цю форму роботи з педкадрами на районному рівні доповнюють проблемні семінари, на відміну від семінарів-практикумів, призначення яких в основному спрямовані на вирішення провідної фахової проблеми.

Важливе місце відіграє краєзнавча робота з педкадрами на обласному рівні.

За вагомістю і масштабністю роботи тут у першу чергу важливу роль відіграє курсова підготовка вчителя. Для підвищення його професійного рівня науковцями кафедр, методистами Івано-Франківського інституту післядипломної педагогічної освіти розробляються різні типи і форми курсової підготовки, що враховують диференційований підхід, вікову і фахову категорійність, проблемність і методику викладу матеріалу.

Паралельно з традиційними тематично-проблемними й спецкурсами повинні практикуватись курси альтернативні, авторські, носіїв передового педагогічного досвіду. Важливо, щоб в основу їх були покладені такі принципи:

- індивідуалізації та диференціації;
- оптимальної структурності знань;
- історизму та гуманізації;
- рівноваги фактів та ідей організації, змісту освіти.

Ефективність курсової підготовки значно зростає, коли слухач напередодні ознайомиться з її програмними вимогами, критеріями та проблемними завданнями.

Цього можна досягнути шляхом розсилання в районні методичні кабінети докурсових завдань. Результативність курсів підвищується також, коли враховуються потреби і запити слухачів. З цією метою проводиться вхідне та вихідне анкетування слухачів.

Ще однією ланкою в системі післядипломної освіти обласних настановчих, проблемних семінарів, конференцій. Вони мають спільну мету - допомогти

вчителям у підвищенні їхнього теоретичного і методичного рівня. У системі роботи з педкадрами все помітнішу роль відіграють творчі групи. Адже опора на творчо працюючого, ініціативного вчителя, котрий є свого роду акумулятором і генератором нових ідей, допомагають становленню національної школи. У наш час на творчі групи покладається своєчасне вивчення й активне впровадження в практику роботи сучасних досягнень педагогічної науки і передового досвіду. Вони першими апробують нові теорії, технології, набутки досвіду, виробляють на основі цього рекомендації.

Отже, краєзнавча робота має бути безперервною, оперативною, прогностичною, випереджувальною. Тільки тоді вчитель не випаде з процесу, коли постійно збігаються нові завдання і власні можливості, зростаючі й змінювальні вимоги щодо якості навчально-виховного процесу, а також здатності відповідати їм і діяти в цих умовах.

Як видно з нашої структурно-логічної схеми, система методичної роботи з педкадрами однаково важлива й відповідальна на всіх рівнях — шкільному, районному й обласному. Базуючись на досягненнях науки і практики, охоплюючи різноманітні форми та рівні методичної діяльності, вона спрямовується на підвищення педагогічної майстерності вчителя, розвиток його творчого потенціалу.